

INTERPRETACIJSKI CENTAR EKOMUZEJA KOMIŽA

TERRA MARIQUE

Muzeografski koncept stalne izložbe

Travanj 2011.

Izradila:

Dragana Lucija Ratković, suradnica za ekomuzeje projekta Coast, Muze d.o.o. Zagreb

Članovi užeg radnog tima:

prof. Joško Božanić, glavni istraživač i autor priče

Sanja Buble, konzervatorica savjetnica, Ministarstvo kulture - Konzervatorski odjel Split

Koordinator u okviru projekta Coast:

Ognjen Škunca

Muzeografski koncept stalne izložbe nastao je u okviru UNDP projekta Coast. Nositelj projekta je Grad Komiža.

SADRŽAJ

UVOD	4
TEMELJNE IZJAVE	5
POSLANJE	5
VIZIJA	5
CILJEVI	6
CILJNE SKUPINE	6
PRIMARNI DIONICI STALNE IZLOŽBE	7
ŠIRI STRUKOVNI KONTEKST	9
SINOPSIS	10
SAŽETAK	10
KOMUNIKACIJSKA STRATEGIJA	11
SINOPSIS - 1. VARIJANTA	12
SINOPSIS - 2. VARIJANTA	15
ISTRAŽIVAČKI I PROSTORNI PLAN	21
RAZRADA TEMA - UPUTE ISTRAŽIVAČIMA	21
PREZENTACIJA ARHITEKTURE	22
AKCIJSKI PLAN	23
PROJEKTIRANJE	23
ISTRAŽIVANJE TEMA, SAKUPLJANJE I ISTRAŽIVANJE ZBIRKI	23
DOKUMENTACIJSKI POSLOVI	24
NALAŽENJE FINACIJSKIH SREDSTAVA	24
REALIZACIJA	24

UVOD

Središnji interpretacijski centar ekomuzeja Komiža nalazi se u Kaštelu Komuni. To je središnje mjesto interpretacije komičkog identiteta, mjesto gdje se predstavlja i slavi komički *genius loci*. Glavni medij komunikacije je inovativna i jedinstvena stalna izložba nazvana *Terra Marique* (Od zemlje i mora!). Muzeološki koncept stalne izložbe ima za cilj definirati njezine tematske, muzeološke, muzeografske i interpretacijske gabarite koji će garantirati njezinu stručnu kvalitetu i uspješnu realizaciju. Muzeološki koncept postavlja i daje odgovore na pitanja:

- Koje je poslanje stalne izložbe, zbog čega nam je potrebna, zašto sve to radimo?
- Koji su ciljevi?
- Koje se potrebe lokalne zajednice trebaju odražavati u stalnoj izložbi?
- Tko je publika kojoj se obraća i na koji se način uspostavlja komunikacija s publikom?
- Tko su dionici?
- Kakav je sinopsis?
- Što se ključno stalnom izložbom želi komunicirati, poručiti?
- Koja je njezina glavna interpretacijska strategija?
- Na koji se način odnosi prema kulturnom dobru u kojem je smještena?
- Kako i na koji način će se pristupiti daljnjem radu njezine realizacije?
- Koji je kriterij odabira izložaka?
- Kakav je akcijski i vremenski plan?
- Tko sve sudjeluje u realizaciji?

TEMELJNE IZJAVE

Poslanje

Stalnom izložbom interpretacijskog centra Ekomuzeja Komiža svakom se posjetitelju priča jedinstvena i neponovljiva priča o kulturnom¹ identitetu Komiže i njezinih ljudi, sažeta u latinskom nazivu *Terra marique*². Komiška priča *od zemlje i mora*, glavni pripovjedači i akteri koje su Komižani, čuva memoriju, podučava i slavi posebno komiški maritimni i helieutički identitet, komunicira ga i potiče posjetitelje na razmišljanje, a sve to čini na zabavan, atraktivan, kreativan, interaktivan, inovativan i nezaboravan način!

Vizija

Terra Marique je najposjećenija atrakcija otoka Visa, kreirana za sve posjetitelje Jadrana, a posebice za jedriličare i nautičare koji se ovdje upoznaju s najdramatičnijom maritimnom jadranskom pričom do sada ispričanom... Sva komiška djeca odrasla su na *Terri Marique*. Izložba je dobitnik brojnih strukovnih nagrada: od muzejskih do dizajnerskih, maritimnih i razvojnih... Proglašena je najboljim turističkim proizvodom na Jadranu i postala je uzor sličnim projektima na drugim otocima na Jadranu i šire... *Terra Marique* svake godine bilježi sve više posjetitelja i postala je nezaobilazna kulturna atrakcija na karti Jadrana i Mediterana. Svaki veliki i mali moreplovac koji drži do sebe posjetio je barem jednom u životu Komižu i *Terru Marique*, a najveći broj njih joj se uvijek iznova vraća! *Terra Marique* pridonijela je izgradnji pozitivne slike o Komiži, privukla mlade ljude da nastave ovdje živjeti, privukla održiva ulaganja i postala simbolom održive i vitalne budućnosti otoka!

¹ Kultura je u ovom kontekstu shvaćena prema antropološkoj definiciji Raymonda Williama koji je 1958. napisao da je kultura "skup osebnih duhovnih, materijalnih, intelektualnih i emocionalnih osobina društva ili društvenih skupina, a to obuhvaća, uz umjetnost i književnost, stil života, zajednički način života, vrijednosne sustave, tradicije i vjerovanja." UNESCO u svom članku iz 2002. citira i slaže se s ovom definicijom, pa je postalo opće prihvaćeno da se kultura promatra kroz sve oblike socijalnog ponašanja, a posebno u odnosu na kulturni krajolik, te nematerijalne aspekte kulture.

² Prijevod na hrvatski: Od zemlje i mora!

Ciljevi

- kreiranje središnjeg mjesta interpretiranja i prezentiranja kolektivne memorije Komiže;
- postizanje osjećanja ponosa, samopoštovanja i samosvijesti svih Komižana;
- podizanje razine kolektivnog samo-razumijevanja;
- kreiranje vrhunskog doživljaja i atrakcije kulturnog turizma Visa, Dalmacije, Jadrana i Mediterana;
- uključivanje prirodne i kulturne baštine, kako materijalne tako i nematerijalne, u interpretaciji komičkog identiteta;
- vrhunski doživljaj prenošenja znanja - slojevito, prema potrebama posjetitelja, uz interakciju i participatnost;
- vrhunski dizajn i inovativna upotrebna novih tehnologija u funkciji kreiranja doživljaja i interpretacije baštine;
- ostvarivanje muzeoloških i muzeografskih pomaka i inovacija koje će biti poticajne u svojoj okolini, ali i na širem nacionalnom i europskom planu;
- održivost i ekonomičnost: dizajn izložbe je kreiran da ekonomično troši energiju, a sredstva generirana od ulaznica dostatna su za održavanje i redovno servisiranje izložbe i svih multimedijalnih izložaka;
- kreiranje dodane vrijednosti destinacije Komiža, podizanje razine njezine atraktivnosti i privlačnosti za ulagače u njezin održivi razvoj i ostanak mlađe populacije na otoku...

Ciljne skupine

- stalna se izložba obraća širokoj skupini posjetitelja različitih uzrasta, obrazovanja i interesa;
- stalna izložba komunicira jednako s domicilnim, kao i posjetiteljima iz drugih dijelova Hrvatske i različitih zemalja Europe i svijeta;
- stalna izložba pristupačna je i razumljiva osobama s posebnim potrebama i koliko je god moguće koristi inovacije i nove tehnologije da im prenese poruku i doživljaj...
- iako nije specijalizirana dječja izložba, stalna izložba se na zaigran i pristupačan način obraća dječjim posjetiteljima, kako onima predškolske dobi, tako i osnovnoškolcima;
- stalna izložba se posebno obraća užoj ciljnoj skupini: maritimnim ljudima, pripadnicima kulture mora, ljubiteljima mora i morskih avantura koji ovdje stječu dodatne vještine i znanja o moru, te produbljuju znanja o vječnoj igri mora i čovjeka i predmetu pomoću kojega se ova igra događa: brodu, i to posebnom brodu: gajeti falkuši!

Primarni dionici stalne izložbe

Lokalno stanovništvo

Muzeološka koncepcija temelji na kolektivnoj i osobnoj memoriji Komižana, domicilnih i raseljenih, koji sačinjavaju njezino živo kulturno tkivo i glavni su nositelji i prenositelji, akteri, protagonisti i dionici *Terre Marique*. Posebno je ovdje vrijedno istaknuti grupe koje su posebno važne za realizaciju i svakodnevno funkcioniranje *Terre Marique*, a njihovi programi i aktivnosti biti će definirani godišnjim akcijskim i programskim planovima Ekomuzeja Komiža.

- nositelji individualnih programa i aktivnosti koje nadopunjuju posjet interpretacijskom centru;
- vlasnici i posade povijesnih brodova;
- domaća djeca i radionice za njih u kojima oni aktivno učestvuju;
- predstavnici komiške dijaspore;
- suradnici i članovi ekomuzeja koji će raditi kao vodiči i kulturni animatori.

Znanstvenici, stručnjaci i istraživači

Teme i sadržaji prikazani i interpretirani na izložbi temelje se na brojnim stručnim istraživanjima, te znanstvenim i stručnim radovima kojima su produbljeni razni aspekti znanja o Komiži, njezinoj kulturi i njezinim stanovnicima.

U procesu rada na idejnom rješenju detektirati će se svi znanstvenici, stručnjaci i istraživači rad kojih će biti na neki način korišten za interpretiranje i prezentiranje tema u interpretacijskom centru Ekomuzeja Komiža. Neki od znanstvenika koji će biti uključeni u rad na istraživanju tema stalnog postava su:

- etnolozi
- lingvisti
- povjesničari umjetnosti i književnosti
- arheolozi
- istraživači usmene predaje, maritimne i agrarne kulture...

Od stručnjaka valja istaknuti:

- interpretatore baštine
- muzeologe
- konzervatore
- arhiviste
- istraživači lokalne materijalne i nematerijalne baštine, a posebno tradicionalnog brodograditeljskog umijeća;
- fotografe i filmske snimatelje
- crtače i ilustratore
- grafičke, produkt, multimedija i web dizajnere
- stručnjake na marketing i menadžment
- animatori i vodiči

Terra Marique okuplja zajedno pojedince i ustanove koje su sustavno sakupljali zbirke poput ribarske - zaštićenog kulturnog dobra, arhivsku građu (dokumente, spise, stare fotografije, razglednice...), bilježili i arhivirali iskaze kazivača (audio zbirke), sakupljali predmete i bilježili razne aspekte komiške kolektivne memorije, te čuvali memoriju o tradicionalnim znanjima i umijećima.

Umjetnici

U procesu očuvanja komiškog identiteta veliki su obol dali i brojni umjetnici i kreativni ljudi koji su svoju umjetničku inspiraciju nalazili upravo u svojim korijenima i komiшком identitetu: pjesnici, književnici, novinari, glumci, glazbenici, redatelji, slikari, fotografi, plesači...

Širi strukovni kontekst

Dostignuća „nove muzeologije“ koja se razvila u posljednjih 30-tak godina uslijed velikih izazova s kojima se susreće suvremeni svijet i prema kojoj se u znatnoj mjeri mijenja uloga muzeja, strukovni je okvir nastanka stalne izložbe ekomuzeja Komiža. O fenomenu nove muzeologije ili ekomuzeologije, njezinom razvoju, filozofiji, glavnim istraživačima i nositeljima ovog muzeološkog pokreta donosi se više u Inicijalnom dokumentu za pokretanje ekomuzeja Komiža³. Za razvoj glavnog interpretacijskog mjesta Ekomuzeja Komiža - stalne izložbe *Terra Marique* - važno je da muzeji sve više postaju središnja mjesta za čuvanje kolektivne memorije lokalne zajednice u kojoj djeluje i njezinih mnogostrukih identiteta, te ključno mjesto kojim zajednica komunicira svoju kulturu sebi i svim svojim posjetiteljima, a manje mjesto “obožavanja sakupljenih predmeta” koji se u najboljem slučaju obraćaju specijalističkoj, usko stručnoj publici.

³ Inicijativa za pokretanje projekta Ekomuzeja Komiža. sastavila: Dragana Lucija Ratković za projekt Coast UNDP Hrvatska i Grad Komižu, Lipanj 2010.

SINOPSIS⁴

Sažetak

Na najstarijem trans-jadranskom plovnom putu, nazvanom prema Diomedu, junaku Homerove Ilijade koji je poslije pada Troje podigao nekoliko gradova na poluotoku Garaganu i otuda plovio prema istočnoj obali Jadrana, nalaze se istaknute kopnene točke: Palagruža, Svetac, Biševo i otok Vis. Na tom putu već tisuću godina plove komiški ribari u svojim falkušama, koristeći idealan smjer puhanja dominantnih jadranskih vjetrova: maestrala za plovidbu prema Palagruži, a juga za plovidbu s Palagruže prema Komiži. Na njihovom drevnom umijeću jedrenja i upravljanja falkušama, poznavanju mora i nautičkih vještina baštinjenih još od starih Grka i Dalmata, te umijeću ribolova, posebice srdela i jastoga, podignuta je Komiža. Podno tisuću godina starog benediktinskog samostana (danas crkve sv. Nikole) na središnjem brijegu prostrane komiške uvale, nastala je Komiža, njene zbijene kamene kuće, njezina jedinstvena riva sa središnjim zdanjem impozantnog renesansnog kaštela Komuna, nastao je život određen kulturom mora, jedinstvenom na Jadranu i Mediteranu!

Komiško je društvo razvilo kult rada i žrtvovanja za zajednicu, a oni koji su bili najistaknutiji u radu i žrtvi za kolektiv, dobivali su značaj i ugled koji se čuvao u usmenoj predaji generacijama. U najsurovijim uvjetima borbe za opstanak, razvila se etika solidarnosti, kolektivizma i žrtvovanja za drugoga. To je bio odgovor na izazov opstanka na otvorenom moru, posebno u vremenima kada je gusarstvo bilo najunosniji pomorski zanat. Komiški su ribari i u novijoj povijesti bili pioniri ribarstva i riblje industrije: od Galicije do San Pedra, od Europe, Sjeverne i Južne Amerike do Australije... Halieutička povijest svijeta nezamisliva je bez komiških ribara! Ovo je priča o njima, ali i o svim Komižanima i Komižankama koji su svojim životima tkali živo i vitalno tkivo kulture i civilizacije Komiže, sudjelovali u oblikovanju njezine prošlosti, sadašnjosti, ali i budućnosti!

⁴ Sinopsis (engl. synopsis) je sažeti prikaz (1-2 str., 30 redaka/str., 50 - 60 slovnih mjesta/redak) priče koja se želi ispričati na izložbi. Sinopsisom je nužno obuhvatiti sve bitne točke uvoda, zapleta i raspleta priče, ne ulazeći u detalje. Detaljne razrade tematskih cjelina ne navode se u sinopsisu.

Komunikacijska strategija

Jedan od važnih identiteta Komiže i Komižana jest njihova snažna potreba za izrazom kroz priču i izraziti dar za pričanje priča. Tako je facenda kao književna vrsta još uvijek živi i kreativni fenomen usmene književnosti Komiže. Iz tog razloga je priča važna potka komunikacijske strategije stalne izložbe *Terra Marique*. Ona je polifona - postoji glavni pripovjedač koji daje prostor ostalim pripovjedačima, stvarnima i imaginarnima, da iz prvog lica posjetitelju prenesu informaciju, doživljaj, znanje, emociju...

Postoje glavni pripovjedači, nositelji priča poput gajete falkuše “Comesa-Lisboa” ili glavnog vodiča Kroničara-istraživača, ili možda svičora Ivana Vitaljića Gusle. Priča svake tematske cjeline stalne izložbe započinje razgovorom ili facendom koju glavni pripovjedač prenosi posjetiteljima uvodeći autentične pripovjedače koji iz osobnog iskustva predstavljaju određene teme, a koji su svi redom istaknute povijesne ličnosti ili glavni simboli komiškog kulturnog i prirodnog identiteta: morski covik, ptica kaukal, falkuša, facenda, kaštel komuna, srdela, britanski časnik ili novinar, komiški iseljenik, Ranko Marinković, komiške žene koji kroz svoju optiku pričaju priču o *Terri Marique*.

Jezici stalne izložbe su materinji, komiški govor ukoliko je pripovjedač iz Komiže, s prijevodima na hrvatski, talijanski i engleski, ili izvorni jezik govornika-stranca, s prijevodima na komiški, te druga dva jezika.

Glavni toposi priče su Komiža i otok Vis, Diomedov put, pučinski otoci, posebice Palagruža i Svetac, te istaknutiji gradovi u kojima živi komiška dijaspora. Vrijeme zbivanja je od stare Grčke do današnjih dana.

Glavni izlošci su predmeti iz ribarske zbirke, predmeti iz privatnih zbirki, arhivske, audio i video zbirke koje ilustriraju i razvijaju priče pripovjedača i kreiraju doživljaj za sva osjetila. Predmeti i izlošci su tehnološki sofisticirano predstavljeni i interaktivni.

Dizajn stalne izložbe je suvremen, vizualno stimulirajući i atraktivan, ne umanjuje spomenički kvalitetu prostora Kaštela Komune, potiče edukacijsku ulogu stalnog postava, ekonomičan je i održiv. Kako bi osobe s posebnim potrebama imale priliku doživjeti *Terru Marique*, osiguran je prilaz invalidskim kolicima u prizemlje, te kratki uvid u događanja na prvom katu i terasi, za što je potrebno sačiniti posebnu studiju, kao i za prijenos doživljaja osobama s problemima vida, te gluhonijemim osobama.

Ovaj koncept stalne izložbe *Terra Marique* predlaže okvirni sinopsis - tijek priče koji se izložbom želi komunicirati i koji ima ulogu orijentira i alata za daljnji rad. Budući je izrada stalnog postava kompleksni zadatak, kojega odlikuje multimedijalnost i interdisciplinarnost, ali i poseban odnos između svih medija koji nose poruke i podržavaju ili komuniciraju priču, uključujući na prvom mjestu izložke, arhivsku građu, te video, audio i foto arhive, konačni tijek i prijenos željene priče u stalnoj izložbi iskristalizirati će se tek u timskom radu koji započinje s izradom idejnog rješenja. U tom će se procesu u prvom redu dati prednost predmetima, te arhivskoj građi i njihovim potencijalima za prenošenje priče.

Ovdje se donose dva prijedloga sinopsisa, iako su oba nastala na bogatom znanju prof. Joška Božanića, glavnog autora priče i istraživača maritimne i kulturne povijesti Komiže. Radi se samo o dvije mogućnosti koja svaka ima određene potencijale, pa će se u nastavku rada, posebno kroz rad na zbirka, kreirati i timski odlučiti konačni tijek priče.

Sinopsis - 1. varijanta⁵

Svičor Ivan Vitaljić Gusle izgovara dobrodošlicu, predstavlja nam se likom i djelom! Upoznajemo njegov život, njegovu obitelj, životni put, postajemo njegovi bliski suputnici! Upoznaj nas s komiškim govorom i facendom koja je njegov glavni alat komunikacije, a potom nas poziva na zajedničko putovanje i istraživanje komiškog mikrokozmosa dajući nam informaciju o mapi putovanja i glavnim postajama putovanja (tematske cjeline u prostoru kaštela - mapa) i koliko po prilici putovanje može trajati, a mi se s povjerenjem prepuštamo njegovom vođenju!

Najprije nas vodi u vrijeme Diomeda i nastanka Diomedova puta, uvodeći nas u vrijeme antičke Grčke kada je upravo na Visu nastao prvi grad i započela urbanizacija Jadrana, kada se dogodila transmisija maritimnih i helieutičkih znanja starih Grka na nove stanovnike - Dalmate. Upoznaj nas sa svim ostalim aspektima ovog najstarijeg plovnog puta, preko benediktinaca (s kojima se ovdje po prvi puta u povijesnim izvorima spominju i Hrvati) i širenja kršćanstva pa sve do Diomedovih ptica i endemskog sokola (*Falco eleonora*), te Rote Palagruzone.

⁵ Autorica sinopsisa Dragana Lucija Ratković, veljača 2011.

Potom nas svićor upoznaje s falkušom “Cicibelom”. Ona je posljednja sačuvana “starinska” gajeta falkuša, stradala 1986. godine kod otoka Biševa. “Cicibela” preuzima ulogu pripovjedačice i na početku pomoću facende predstavlja se kao autentična komiška brodica, govori o svom porijeklu, načinu gradnje, sastavnim dijelovima, načinu upravljanja i čemu služi... Upoznaje nas s registrom svih falkuša, nekadašnjih, kao i onih današnjih, njezinih potomaka. Nove komiške falkuše predstavljene su svojim životopisom, kao i svojim vlasnicima, putovanjima i aktivnostima.

Nakon falkuše svićor ponovno preuzima riječ i uvodnom facendom kreće s falkušom u ribolov do Palagruže. Upoznaje nas s vjetrovima koji ga vode, dramatikom ribarenja na Palagruži, nedaćama na moru, vještinom upravljanja, manevriranja, te najvještijim znanim ribarima iz komiške povijesti (može biti i 20. stoljeća).

Preko ribarenja dolazimo do Komune kao građevine, koja postaje simbolom truda komiških ribara i njihovog zajedništva. Svićor Komunu uvodi kao pripovjedačicu te nas ona upoznajemo s fazama njezine gradnje (1. faza: 1583-1592; 2. faza: 1600-1609; 3. faza: 1633, 4. faza: 1834, 5. faza: 1870-te, 6. faza: 20. st.) i svim njezinim funkcijama, kao i njezinim najvažnijim sjećanjima o ljudima i događajima. Posebno nam je važna njezina obrambena funkcija od pirata: Komuna nam pripovjeda na koji je način štitila Komižu i Komižane. S Komunom se završava pripovijedanje u prizemlju!

Ponovno nas preuzima svićor i vodi nas do stuba gdje nam ilustrirana vremenska lenta pomaže da vremenski zahvatimo ispričano, stavimo u širi kontekst maritimne i helieutičke povijesti Jadrana, Mediterana i svijeta.

Ulaskom u prvi kat, sa svićorom ulazimo u noviji kontekst, kontekst 19. i 20. stoljeća. Ovdje nas na početku detaljnije uvodi u mestijer, zanat komiških ribara, načine ribolova, te biljni i životinjski svijet komiške zemlje, otoka i mora. Prilika je to da se upoznamo s biološkom raznolikošću, uvijek s naglaskom na maritimni i helieutički aspekt.

Potom slijedi priča o srdeli. Svićor prepušta riječ srdeli, hraniteljici Komiže, koja govori o sebi, kako je uspjela nahraniti generacije Komižana, upoznavajući nas i s prvom tvornicom konzerviranja srdela Neptun (arhitekturom, osnivačima i vlasnicima, zaposlenima, proizvodima, ambalažom...). Poseban se naglasak stavlja na poteškoće koje ribari danas imaju jer je izlova sve manje, ovdje su jako važni ekološki naglasci i pogled u održivu budućnost komiških ribara...

Srdela je brojne komiške ribare odvela u druga mora i na druge kontinente... Tako sada svićor otvara veliku tematsku cjelinu komiške ribarske dijaspor. Svićor uz pomoć jednog komiškog iseljenika (imenom i prezimenom) donosi

svjedočanstva životnih puteva iseljenika, primjere uspješnih i manje uspješnih ribarskih života u dijaspori, te utjecaje koje su komiški ribari imali na razvoj ribarskih vještina diljem svjetskih mora i oceana.

Dijaspora je povezana i s razdobljem komiške povijesti druge polovice 20. st. kada Vis postaje nezaobilazna strateška vojna baza. Priče iz 2. svjetskog rata, brojne sudbine saveznika, partizana i otočana bivaju isprepletene. Ovdje svićor poziva savezničkog vojnika, Britanca (imenom i prezomenom) da ispriča priču o Drugom svjetskom ratu. Otok - zatočenik - utvrda za vrijeme svoje uloge strateške vojne baze JNA doživljava svoju stagnaciju, gotovo do potpunog odumiranja. Priče o tom razdoblju donosi nam svićor uvodeći sredovječnog Komižana koji nas kroz svoju optiku upoznaju s ovim vremenom.

Žene i život žena u Komiži, ribarskih nevjesta i majki, nezaobilazna je tema koju svićor najavljuje facendom te prepušta dvjema komiškim ženama ulogu glavnih pripovjedačica. Dvije su kako bi se uspostavio balans jer u *Terri Marique* do sada dominiraju muški pripovjedači. Predstavljaju istaknute i markantne Komižanke starije i mlađe generacije, s time da je mlađa došljakinja koja se udala u Komiži. One nas uvode u komišku obiteljsku svakodnevicu i druge poslove od kojih su preživljavali osim ribarstva: rad u polju, u komišku kuhinju, ručne radove, uspavanke, načine odgajanja djece, prirodnu medicinu... Kontrastira se kako je život žene izgledao nekad i sada!

Terra Marique završava se pričom o kreativnim doprinosima Komiže i njezinih istaknutih Komižana te otvara pogled u budućnost Komiže. Ovdje svićor prepušta riječ Ranku Marinkoviću, velikom hrvatskom književniku koji je pokopan na groblju uz komiški Muster. On nam predstavlja sve komiške književnike, umjetnike, znanstvenike, istaknute istraživače i znanstvenike... Predstavlja nam razne kulturne inicijative i događanja, planove i viziju komiške budućnosti...

Svićor nas vodi stubištem na terasu, a na zidovima stubišta zapisane su pjesme i ode Komiži i Komižanima, reprodukcije i originali slika i grafika kojima je Komiža tema, motiv i inspiracija. Na terasi nas zatiče pogled na pučinu, katarza ljepote. Ovdje su dalekozori i smjerokazi pučinskih otoka i svih istaknutijih destinacija u kojima danas žive Komižani. Terasa je mjesto događanja mnogih kulturnih manifestacija i mjesto gdje posjetitelji mogu uživati u prigodnim napitcima iz muzejskog kafića i zvukovima komiških pjesama i napjeva (komiške i viške klape). Posebna je atrakcija - stari toalet!

Sinopsis - 2. varijanta⁶

Glavni je pripovjedač kroničar priče - istraživač putnik koji barkom falkušom putuje kroz vrijeme komiške ribarske povijesti.

Gajeta falkuša „Comeza-Lisboa“ replika je povijesne komiške barke sagrađene prema obliku posljednje falkuše „Cicibele“ spašene iz brodoloma u uvali Porat na otočiću Biševo. Stara obnovljena gajeta „Cicibela“ planira se biti izložena u arsenalu u uvali Porat gdje je potonula jedne olujne noći 1986. pa će ta lokacija biti cilj tematskog puta Ekomuzeja Komiža⁷ da bi se posjetilac susreo s povijesnim brodom na mjestu gdje je potonula posljednja komiška falkuša u njenoj tisućugodišnjoj povijesti.

Replika te posljednje falkuše, „Comeza-Lisboa“, sagrađena je 1997. radi sudjelovanja Hrvatske na stotoj svjetskoj izložbi EXPO 98 u Lisabonu. Posjetilac muzeja *Terra Marique* imat će priliku iz Komiže putovati tom replikom falkuše do otočića Biševo da bi se sreo s posljednjom povijesnom falkušom izloženom u starom ribarskom arsenalu. Ali osim tog 5 milja dugog putovanja, posjetiteljima stalne izložbe bit će ponuđen „vremenski stroj“ za putovanje kroz vrijeme komiške ribarske povijesti - replika falkuše „Comeza-Lisboa“. Na taj put kroz vrijeme vodi ih Kroničar istraživač koji organizira svoju priču tako da uvodi druge pripovjedače, stvarne i imaginarne.

Na tom virtualnom putu kroz vrijeme Kroničar se susreće s Morskim Covikom, čovjekolikom sredozemnom medvjedicom. Morski Covik priča priču o svojoj žudnji za povratkom u svoj zavičaj - na otok Palagružu odakle su ga ribari protjerali zbog konkurencije u lovu sardela. U memoriji Morskog Covika sačuvana je povijest još od vremena prvih plovidbi Jadranom kada su do obale Palagruže doplovili mitski Argonauti. Morski Covik priča povijesnu priču koja nije sačuvana u pisanim dokumentima, priča o povijesti plovidbe, ribolova i iskustva mora od najstarijih tragova ljudske prisutnosti na otocima Viškog arhipelaga.

Kroničar se potom susreće na Palagruži s pticom Kaukal koja pripovijeda priču o trojanskom junaku Diomedu koji poslije pada Troje u XII. stoljeću prije Krista podiže gradove na poluotoku Garganu u Italiji nasuprot otočiću Palagruži

⁶ Autor: prof. Joško Božanić, ožujak 2011., tekst je terminološki usklađen - umjesto muzeja, stavlja se termin stalne izložbe.

⁷ Ispravka izvornog teksta: umjesto „muzeja Terra Marique“ Ekomuzeja Komiža.

te plovi na putu od Gargana preko Palagruže i Komiže do Hiličkog poluotoka na istočnoj obali Jadrana. Po Diomedu je taj najkraći transjadranski put dobio ime Diomedov put. Priča Kaukal o slavnom heroju bitke za Troju čiji grob na Palagruži čuvaju diomedove ptice njegova roda.

U priču ulazi Boson (13. st.), biograf pape Aleksandra III. koji pripovijeda o putovanju pape iz luke Vasto u Veneciju kada je zbog lošeg vremena papina flota moral pristati uz surove obale Palagruže na kojoj su ga dočekali komiški ribari.

Kroničar potom susreće u crkvi Svetoga Nikole u Komiži opata Ursa, koji priča o svom susretu s papom Aleksandrom III. koji je posjetio i posvetio tu crkvu te dao oprost grijeha svima koji posjete tu crkvu na dan njegove posvete 10 ožujka. Opat Urso čita potom pismo pape Aleksandra III. u kojemu se zahvaljuje njemu i njegovim opatima na gostoprimstvu.

U priču ulazi komiški notar Nikola Borčić Jerolimov koji je u 18. stoljeću prepisao u manuskriptu *Liber Comisiae* sve važnije dokumente komiške ribarske povijesti. U njegovoj priči oživljuju likovi venecijanskih providura, lik dužda, lik kneza hvarske Komune, likovi ribara, glavaru Palagruže, žene kojoj je prognan muž zbog ribolova na Palagruži te je ostala s malom djecom bez hranitelja itd. On priča o sukobima komiških ribara s gusarima, o strašnim sudbinama zatočenih ribara, o oružanoj obrani Palagruže u čestim napadima gusara koji pokušavaju ribarima oteti posoljenu ribu koja je dragocjena hrana na jedrenjacima. On priča o komiškom svećeniku Nikoli Juliću (18. st.) koji, braneći pravo ribara da love mrežama vojkama, pogiba u falkuši u sukobu s hvarskom ratnom galijom. On priča svoju priču zašto se pobunio protiv vlasti u obrani prava ribara da falkušama love sardele bez kojih ne mogu opstati.

Pojavljuje se potom Zan Battista Giustinian (16. st.), venecijanski sindik inkvizitor koji pripovijeda o svom putu po Dalmaciji i govori o nevjerojatno velikim ulovima u Komiži kada se u jednoj noći zna uloviti tri milijuna sardela.

Potom priča priču Ricardo cavaliere d'Erco (19. st.), savjetnik pomorske uprave u Trstu i kroničar ribarstva na obalama Austro-Ugarske monarhije o putovanju komiških ribara s 36 falkuša u Veneciju da bi protestirali zbog duždeve zabrane ribolova na Palagruži, te o progonu komiških ribara koji provodi venecijanska vlast braneći interese hvarskih plemića

Domina Fruzina (17. st.) priča potresnu priču o presudi venecijanske vlasti njenom mužu Franetu Fruzinu koji je u Hvaru osuđen s još osam komiških ribara koji su se usudili loviti sardele na Palagruži unatoč zabrani. Njen muž je

pobjegao da ga ne bi okovali na galiji deset godina i ona je izgubila svoga hranitelja ostavši sa petero male djece, a njegov je brod spaljen skupa s mrežama.

Vice Mardešić Višćica (19. st.) pripovijeda kako je osnovao u Komiži prvu fabriku ribljih konzervi na Mediteranu 1870. godine, a Dunko Pepe, kapo komiških solionica ribe u Galiciji pripovijeda o komiškim ribarima kao pionirima riblje industrije u Španjolskoj.

Kroničar potom susreće Franju Fuisa Framafua (1908 - 1943), zagrebačkog novinara koji tridesetih godina XX. stoljeća dolazi u Komižu i na otok Svetac gdje mjesecima živi s komiškim ribarima i o njima piše reportaže i pravi jedinstvenu foto dokumentaciju (izložba „Ljudi s pučine“); on pripovijeda o potresnom svjedočanstvu Stipana Marinkovića koji je preživio potonuće falkuše i plivao dva dana sa svojim drugom olujnim morem, te niz drugih priča koje je zabilježio među ribarima „olujnog arhipelaga“

Kroničar započinje dijalog sa komiškim ribarom Ivanom Vitaljićem Guslom (1917 - 1993) koji mu otkriva svijet komiških ribara. On pripovijeda o regatama do Palagruže, o životu na pustim pučinskim otocima, o životu u špiljama pučinskih otoka, o umijeću soljena ribe, o tajnama ribolova, o svom djetinjstvu, o ribolovnim igrama djece, o vremenskoj prognozi. Ivan Vitaljić u svojoj memoriji sačuvao je usmenu predaju komiških ribara dvadesetog stoljeća i posljednji je svjedok te povijesti i iskustva.

Ivan Vitaljić Gusla uvodi i dječju priču: “Skula za ribora” - priča o svojim uspomenu kada je kao dijete pravio s drugom djecom *kalankote* - modele ribarskih barki falkuša kojima su djeca organizirala ribolov i regate imitirajući odrasle i pripremajući se na taj način za buduće ribare. Kroničar priča u povijesnom kontekstu priče o kalankotu, priča o grčkim obalnim jedrenjacima tipa „kalanko“ koji su dolazili u Komižu kupovati slane sardele te su djeca imitirali te brodove gradeći modele barki za igru. To je ujedno uvod o trgovini ribom komiških ribara koji su izvozili u Italiju i u zemlje Bliskog istoka goleme količine barila slanah sardela i inćuna.

Slijede potom pripovjedači: ribar Dinko Božanić Pepe (1912.- 1997.), koji priča o svojoj prvoj regati do Palagruže, brodograditelj Jakov Zanki Lestić (20. st.) koji priča o pripremi drva za gradnju broda, brodograditelj Tone Stanojević Pećor (20. st.) koji priča o gradnji broda, dr. Velimir Salamon (1945.) koji govori o istraživanju forme tradicionalnog broda i o projektiranju gajete falkuše, svićorova žena Vitorija (20. st.) priča o ribarskim predrasudama i vjerovanjima, Tabakina (20. st.) radnica u tvornici sardina priča o radu životu i radnim pjesmama žena; uspoređuje rad žena u

tvornici Neptun u Komiži i u tvornici Star Kist u San Pedru; govori o Komižankama koje tvornica Star Kist iz San Pedra šalje u Puerto Rico i na otočje Samoa da poučavaju tamošnje radnice kako se čisti slana riba; Tonko Gruje (1933.) - priča o suvremenom ribolovu komiških ribara; priča facende o komiškim ribarima.

Agrarna tema realizira se kroz nekoliko tematskih puteva:

Put karuba - otkrivanje najstarijeg arboretuma u Hrvatskoj: predjel Norpina u Komiži sa reliktnim stablima starim do dvije tisuće godina; priča o biblijskom kruhu; o čudesnim nutricionističkim svojstvima rogača, o rogaču kao hrani galijota na venecijanskim galijama; iskustvo berbe rogača; iskustvo pravljenja i degustacije proizvoda od rogača: kolači, napitci, marmelade; priča o Honi Ha Magalu (priča o vječnom rogaču)

Vinski put - otkrivanje ruralne arhitekture (kolnjik, pristava, gomila, poljska kućica, gustirna, bunja; sudjelovanje u gradnji suhozida, povijest loze na Visu od vremena grčke kolonizacije; filoksera i iseljavanje s otoka, berba grožđa, degustacija vina i vinskih derivata.

Put quinta esencija - otkrivanje polja ružmarina na južnim padinama Visa; sudjelovanje u berbi ružmarina i pravljenju esencijalnog ulja; priča o utemeljitelju suvremene medicine Paracelzusu koji je ulje ružmarinovo proglasio petom esencijom (*quinta esencia*, komiški *kvasencija*); Paracelzus bolest definira kao narušenu ravnotežu četiriju esencijalnih elemenata u ljudskom organizmu, a ružmarinovu ulju pripisuje moć uspostave narušenog balansa te ga zbog toga naziva petom esencijom.

Temu dijaspore otvara priča Martina Bogdanovića težaka i ribara s otoka Biševa kojemu se u vinogradu jednoga dana slomila motika. On razmišlja bi li popravio motiku ili otišao u Ameriku. Odlučuje da baci motiku u more i ode u Ameriku. U Americi je osnovao prvu tvornicu za proizvodnju ribljih konzervi u San Pedru Franch Sardine Company koja će kasnije pod imenom Star Kist postati najvećom tvornicom te vrste u svijetu. Martin Bogdanović organizira ribolov od Čilea do Kalifornije i na dalekim pacifičkim otocima, a njegovi moderno opremljeni tunolovci gdje god su se pojavili pokrenuli su riblju industriju u tim zemljama. Prvi je u povijesti ribarstva upotrijebio led na brodovima za konzervaciju ribe.

Jakov Kuljiš Amerikana priča o svom izumu karbidnog ferala za lov plave ribe. Za ovaj revolucionarni izum koji je promijenio ribolovnu povijest svijeta Jakov Kuljiš je 1903. Proglašen počasnim građaninom Amerike.

Priču nastavlja Dragi Giaconi Pirjica koji pripovijeda o svom bijegu u maloj barci u vrijeme velikog egzodusa s istočnojadranskih otoka u Italiju odakle su ti bjegunci stizali u talijanske izbjegličke kampove gdje su čekali priliku da odu u Ameriku ili Australiju. To je ljubavna i egzistencijalna priča s jakim ljubavnim motivom bijega, a priča je njezin akter u San Pedru sjećajući se svakog detalja dramatičnog bijega pred vojnim brodovima i ratnim avionima koji su bjegunce progonili.

Slijedi potom priča Johna Resicha Fishmena koji, mada rođen u Americi priča svoju priču arhaičnim komičkim govorom naučenim od svojih roditelja. On je izumitelj revolucionarnog izuma u ribarstvu *spray* sistema za zamrzavanje ribe.

Slijedi potom priča Vinke Cezareo iz Iquike u Čileu koja pripovijeda o svom mužu Vicku Zaninoviću prvom ribaru u Iquike; Sveto Felanda - priča o ribolovu u Aljasci; Vjeko Giaconi Pirjica priča o Martinu Bogdanoviću ribaru s Biševa koji je bio utemeljitelj riblje industrije Amerike; Mile Kordić Omer - komički ribar priča o ribolovu u Aljasci; Tonko Božanić Pojok - prvi ribar koji je u Australiji započeo ribolov tuna plivaricom priča o strašnom brodolomu svog tunolovca Vis i o dominaciji hrvatskih ribara u Australiji; Ante Dundo Kongo - o komičkim ribarima na Pacifiku.

Temu II. svjetskog rata otvara Ivan Vitaljić Gusla. Njegov sin lista stare fotografije iz ratnog otoka Visa kada je Vis bio jedina slobodna zona u Evropi koju je Hitler osvojio. Čuje se priča ribara Gusle koji pripovijeda kako je spasio brod Bakar iz gorućeg pakla Barija kada su njemački bombarderi bombama uništili goleme rezervoare nafte te se nafta prolila po cijeloj luci i zapalila. Jedini brod koji se spasio bio je parobrod „Bakar“ koji je sa Visa prevezio u Bari izbjeglice i ranjenike, a spasio ga je Gusla koji je u posljednjem trenu mlatom ispio prekinuti sidreni lanac kad je brodu zapelo sidro za protupodmorničku barikadu. U drugoj priči Gusla pripovijeda kako je u olujnoj noći iz Barija prevezao pun trabakul oružja za Tita na Vis uoči očekivanog napada njemačkih snaga na posljednju nepokorenu utvrdu u Evropi - na Vis koji su branili Titovi partizani skupa s britanskim snagama.

Priču nastavlja novinar BBC-a Denis Johnston koji je došao na Vis kako bi snimao dramatičan događaj koji se očekivao - napad Hitlerovih snaga na Vis.

Zatim komički učitelj Petar Ivčević priča o izbjegličkom logoru u El'Shattu gdje je skupa s književnikom Rankom Marinkovićem organizirao školu za djecu izbjeglica. Priča o svojoj Početnici i pokazuje u njoj stranicu na kojoj je

ilustracija za slovo I uz koje je spomenuto ime njegove kćeri Ine koja je poginula u šatoru od zalutalog gelera na dan izlaska iz tiska očeve Početnice.

Temu o uglednim Komižanima otvara Ranko Marinković koji priča o svom rodnom otoku putujući brodom iz Barija prema El'Shattu među stotinama izbjeglica evakuiranih sa Visa na Sinay u izbjeglički kamp koji su podigli saveznici.

Ranko Marinković priča o Andriji Vitaljiću (17. st.) - baroknom pjesniku iz Komiže, o njegovom epu „Ostan Božje ljubavi“ kao doprinosu stvaranju hrvatskog književnog jezika; priča o komiškom filozofu, estetičaru Antunu Petriću (19.st.), o slikaru Vinku Foretiću (20. st.), te o sociologu Anti Fiamengu (20. st.).

Preuzima riječ Kroničar koji potom predstavlja niz uglednih Komižana u umjetnosti i znanosti. Tu su Boris Mardešić (1922. - 2011.) samouki slikar svjetskog glasa koji se afirmirao u Italiji, a potom i u USA gdje ga je likovna kritika nazvala Michelangelom svemira; Mate Bogdanović (1922. - 1996.) sineast; režirao je nekoliko dokumentarnih filmova o Komiži: “Zavičaj Lestićovih”, “Nikur je umor”, “Viški ocean”, “Posljedni ribari s Palagruže”, “A život teče dalje”; Jozo Borčić (1933) prvak milanske Scale s titulom, Cavaliere del lavoro za dostignuća u baletnoj umjetnosti i pedagoškom radu u području klasičnog baleta; plesao s najvećim svjetskim balerinama i baletanima, utemeljitelj internacionalne baletne škole u Komiži; Željko Mardešić - istaknuti sociolog, utemeljitelj fenomenologije religije u Hrvatskoj, autor 6 temeljnih knjiga iz područja sociologije i fenomenologije religije; Ivica Vidović (1939. - 2011.) istaknuti hrvatski glumac, porijeklom iz Komiže; Dalibor Martinis (1947.) - transmedijalni umjetnik svjetskog glasa, izlagao svoje radove na bijenlima u Sao Paolu i Veneciji te na filmskim video festivalima: Tokyo, Berlin, Montreal, Locarno; profesor na Akademiji primijenjenih umjetnosti u Rijeci, a gost profesor na Akademiji dramskih umjetnosti u Zagrebu i Ontario College of Art u Torontu; Jakša Fiamengo (1946.) istaknuti hrvatski pjesnik iz Komiže, autor brojnih knjiga poezije, dobitnik najviših priznanja i nagrada za poeziju; Jasna Bogdanović (1948.) akademska kiparica, imala brojne izložbe u Hrvatskoj i inozemstvu. Radovi su joj izloženi u Muzeju suvremene umjetnosti u Rijeci, a skulpture u Rijeci i Zagrebu.

Na kraju priče ponovno se javlja Morski Covik. On izriče nadu u svoj povratak u zavičaj iz kojega je prognan. Izriče vjeru da će čovjek spoznati svoje granice i priznati pravo i njemu Morskom Čovjeku da živi pored čovjeka kao što je živio tisućama godina.

ISTRAŽIVAČKI I PROSTORNI PLAN

Razrada tema - upute istraživačima

Metodologija rada istraživača na razradi tema sinopsisa *Terre Marique*:

- Popunjavanje dokumentacije ribarske zbirke svim relevantnim podacima koji će biti ključni kod odabira izložaka za stalni postav i prenošenje priče i sinopsisa u izložbeni medij.
- Izraditi popis kazivača – primarnih dionika s kojima će se obaviti razgovori na pripremljene teme, s pitanjima za vođenje intervjua. To svi nositelji tema izrađuju, te međusobno usklađuju popise.
- Kazivanja se bilježe na što više medija: fotografiranje, audio snimanje i video snimanje, te pohranjuju na više nositelja kako bi se dokumentirani sadržaji sigurno čuvali.
- Sve se teme mapiraju, izrađuje se liste predmeta kojima se tema ilustrira (prema atraktivnosti i važnosti), liste dokumentacije u drugim medijima (fotografije, filmovi, audio snimke), imena kazivača, kao i razrada podtema koje se granaju iz glavne teme. U ovoj je fazi sve dozvoljeno, isti predmeti mogu biti u više tema u ovoj fazi, jer se još ne radi konačna selekcija.
- Izrađuju se kratki opisi tema i podtema – mali scenariji/priče koje se pričaju, a uključuju predmete, kontekst i poveznice podtema međusobno i s glavnom temom.
- Izrađuje se male lente vremena za sve teme.
- Izrađuju se liste važnih datuma kojima se obilježavaju određeni fenomeni obrađeni u glavnim temama (svjetski dani zaštite nečega, nacionalni i lokalni blagdani i slično).
- Za svaku temu napraviti listu želja za akvizicije dodatnih predmeta: što bi bilo idealno nabaviti za komuniciranje svake teme? Kao metoda može biti nalaženje slike željenog predmeta i kreiranje njihove mape! Važno izraziti što nam treba i kao podlogu akcijskog plana sakupljanja od lokalnog stanovništva.

Prezentacija arhitekture

Priča sa tematskim blokovima počinje se razvijati od prizemlja, nastavlja na stubištu koje vodi do prvog kata, prelazi na stubištu koje vodi na terasu sa satnim tornjem i vidikovcem gdje i završava.

Prizemlje

Prezentacija izvorne obrambene funkcije prostora u prizemlju (površine 100 m² + površina drvene galerije) obuhvaća otvaranje puškarnica, zazidavanje prozorčića na sjevernom pročelju, otvaranje komunikacije između prizemlja i prvog kata (kapak u svodu - ljestve) te prezentaciju drvene podnice na kojoj je živjela posada (galerija). Prezentacija funkcije u životu grada u 19. stoljeću obuhvaća otvaranje gustirne–spremišta/zatvora odnosno skladišta soli. Finalna obrada svoda i zidova, izuzev fino klesanih pojasnica, kamenih konzola, centralnog stupa i zazida otvora puškarnica uz gustirnu je vapnena žbuka. Finalna obrada unutrašnjosti gustirne se ne mijenja (samo fugiranje i čišćenje kamena), finalna obrada poda je kamen na kojega se može montirati drvena podnica.

Kat

Prezentacija izvorne funkcije koja je kontinuirala do kraja 19. stoljeća, s otvaranjem izvornog stubišta koje povezuje kat i terasu (danas odvojeno pregradnim zidom). Ruše se sve pregrade i dobiva jedinstven prostor površine 100 m².

Terasa

Prezentacija fortifikacijskih elemenata, rekonstrukcije mašikula na južnoj strani ali tako da se ne zatvara pogled na pučinu i funkcija vidikovca. Uređenje starog toaleta. Ovdje se projektira reverzibilna konstrukcija muzejskog kafića/snack bara te planira izgled polifunkcionalnog prostora za održavanje kulturnih manifestacija i događanja. Projektiraju se dalekozori i signalizacija.

AKCIJSKI PLAN

Projektiranje

- Izrada idejnog projekta stalne izložbe s preliminarnim troškovnikom;
- Izrada konzervatorskog elaborata prezentacije arhitekture i arhitektonskih elemenata;
- Izrada projekta kafića na terasi;
- Izrada projekta preventivne zaštite zbirke;
- Izrada izvedbenog projekta stalne izložbe s konačnim troškovnikom (uključuje projekt instalacija, rasvjete, te dizajna: grafičkog, produkt, IT i multimedije te dizajna interaktivnih izložaka).

Istraživanje tema, sakupljanje i istraživanje zbirki

- Izrada popisa istraživača koji sudjeluju u razradi tematskih cjelina;
- Razrada i mapiranje svih tema prema uputama, izrada audio, video i foto dokumentacije koja prati istraživački rad, posebno s kazivačima;
- Senzibilizacija lokalne zajednice i glavnih dionika za sudjelovanje i potporu pri izradi stalne izložbe kroz radionice i prezentacije obavljenog posla razrade svake teme;
- Poticanje donacija predmeta prema temama putem radija, mailing listi, web portala i dnevnog tiska!
- Izrada temeljne muzeološke dokumentacije svih muzejskih predmeta, te digitalizacija i upisivanje iste u bazu podataka M++ (točan broj upisanih predmeta po odjelima i zbirkama);
- Pregled svih privatnih zbirki i ugovaranje suradnje s vlasnicima;
- Preventivna zaštita i prema potrebi restauracija muzejskih predmeta prema prioritetima.

Dokumentacijski poslovi

- sustavno sakupljanje, organiziranje i pohranjivanje fototeke i videoteke ekomuzeja Komiža prema temama stalne izložbe (arhivske i novo-nastale);
- sustavno stvaranje foto, video i audio dokumentacije s kazivačima koji sudjeluju u razradi pojedinih tema, posebno starijih osoba čija su svjedočanstva od posebnoga značaja;
- sustavno vođenje konzervatorske i muzeološke dokumentacije novih akvizicija ekomuzeja Komiža.

Nalaženje financijskih sredstava

Paralelno s razvojem projektne dokumentacije projekta, oblikovati dokumentaciju za javljanje na natječajne za sufinanciranje i potpore:

- priprema dokumentacije za Muzejsko vijeće Ministarstva kulture RH;
- priprema dokumentacije za Ministarstvo turizma RH;
- priprema dokumentacije za Ministarstvo regionalnog razvoja i sl.
- krojenje dokumentacije prema potrebama IPA fondova u suradnji s partnerima, razvojnim agencijama koje imaju iskustva i sjajne uspjehe za prijave projekata za financiranje iz Fondova EU prema rokovima otvaranja natječaja;
- izrada vremenskog plana svih prijava.

Realizacija

Stručni poslovi

1. pisanje tekstova za izložbu (zidnih i za sve multimedijalne izložke)
2. prevođenje na jezike izložbe;
3. postavljanje izložbe.

Građevinski i obrtnički

1. konzervatorsko-rekonstrukcijski radovi Kaštela i preventiva zaštita i restauracija zbirki;
2. instalacijski radovi;
3. obrtnički radovi;
4. montažerski radovi.

Dizajnerski poslovi:

1. nabava opreme multimedijalnog postava;
2. izrada svih elemenata postava: multimedije, grafičkih elemenata, izložbenih vitrina, panoa, interaktivnih izložaka, te IT programerskih poslova;
3. tisak i izvedba svih elemenata.